

Hogeschool Van Hall Larenstein

B Bedrijfskunde en Agribusiness

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In juni 2018 is de bestaande hbo-bachelor-opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness (BAB) van Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL) bezocht door een visitatiepanel van NQA. Het betreft een vierjarige voltijdopleiding op de locaties Leeuwarden en Velp. Het panel beoordeelt de opleiding als **voldoende**.

Beoogde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor standaard 1 het oordeel **voldoende**.

De opleiding BAB hanteert het landelijk vastgestelde opleidingsprofiel en de bijbehorende tien eindkwalificaties. Locatie Velp werkt nog vanuit een oudere set eindkwalificaties. Uit vergelijking blijkt dat deze de landelijke kaders dekt. De leerresultaten zijn passend voor het bachelorniveau en voor het beoogde beroepenveld. De opleiding borgt de leerresultaten aan het regionale werkveld en aan zusteropleidingen nationaal en internationaal. De opleiding krijgt het advies om vanuit een gelijke set leerresultaten/eindkwalificaties te werken voor beide locaties. Daarnaast kan de opleiding het werkveld en de eigen alumni meer betrekken bij het aanscherpen en afstemmen van de leerresultaten aan de landelijke ontwikkelingen en daarmee de eigen opleidingsprofilering aanscherpen en communiceren naar het werkveld en potentiële studenten.

Programma

De opleiding ontvangt voor de standaarden 2, 3, 4 en 5 het oordeel **voldoende**.

De opleiding biedt een onderwijsprogramma dat aanzet tot studeren en dat aan studenten voldoende mogelijkheden biedt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Het praktijk- en beroepsgerichte onderwijsprogramma zorgt er voor dat studenten de gewenste professionele en persoonlijke vaardigheden ontwikkelen, waaronder softskills en ondernemendheid. Studenten komen vaak in aanraking met de beroepspraktijk door realistisch casuïstiek en beroepsgerichte opdrachten, door gastlessen, excursies en stageperioden. De inrichting van het onderwijs rond centrale projecten werkt stimulerend naar studenten. De opleiding werkt met een mix aan gangbare werkvormen die horen bij de didactische visie en bij het vakgebied waarvoor wordt opgeleid. De inzet van digitale werkvormen en leermiddelen is een aandachtspunt.

De opleiding voert een breed en gevarieerd bedrijfskundig programma in de context van de agrisector. Alle relevante bedrijfskundige aspecten komen aan bod en men gebruikt gangbare bedrijfskundige literatuur. Studenten ervaren een goede combinatie van theorie en praktijkgerichtheid en hebben veel keuze- en specialisatiemogelijkheden en kunnen de vertaalslag maken van de bedrijfskunde naar de agrarische sector. In het onderwijsprogramma mag de aandacht voor financieel inzicht en management worden aangescherpt.

Vanuit de 'couleur locale' krijgt internationalisering meer aandacht bij de locatie Velp, waar studenten worden ondergedompeld in een internationale leeromgeving en buitenlandervaring.

De opleiding werkt aan een vernieuwing van het onderwijsprogramma. Dit is zichtbaar in het toetsplan, de toetsmatrijzen en de moduleboeken, waar de lijnen van de beoogde leerresultaten tot aan de toetsing zijn beschreven. De opleiding krijgt het advies om dit krachtig door te zetten, met name voor de locatie Velp waar nog wordt gewerkt met 'oude' landelijke competenties. De opleiding werkt ook aan aanscherping van de onderzoeksleerlijn tot in de afstudeerfase.

De opleiding zoekt naar wegen om meer studenten te trekken, onder andere door investering in een goede persoonlijke binding en begeleiding van studenten. Het is positief dat de opleiding

daarbij goed oog houdt voor de gewenste kwaliteit van de instroom bij zowel de reguliere als de 2+2 instroom. Aannameprocedures worden strikt gehanteerd.

Personeel

De opleiding ontvangt voor standaard 6 het oordeel **voldoende**.

De opleiding wordt verzorgd door een klein team van hoog opgeleide docenten met voldoende didactische ervaring. Docenten zijn gedreven en krijgen positieve waardering van studenten. Aandachtspunten zijn: de docentprofessionalisering qua onderzoeksvaardigheden, verlaging van de werkdruk en verhoging van het aantal docenten met een bedrijfskundige achtergrond. Gezien de ambities en ontwikkelplannen krijgt de opleiding het advies meer onderlinge reflectie en aansturing in te richten, prioritering aan te brengen en de facilitering voor de brede taakuitvoering te versterken.

Voorzieningen

De opleiding ontvangt voor de standaarden 7 en 8 het oordeel **voldoende**.

De opleiding beschikt op beide locaties over de benodigde faciliteiten voor de verzorging en uitvoering van het onderwijs en de algemene taken en functies. Studenten ervaren een veilige en prettige leeromgeving. Voor buitenlandse studenten is er gerichte ondersteuning bij de start van hun studie. De studiebegeleiding en informatievoorziening zijn in de basis op orde. De lijnen zijn kort, men kent elkaar en extra ondersteuning is snel te regelen. Studenten lopen niet verloren en ervaren een warm bad, mede door het buddiesysteem met ouderejaars studenten en de persoonlijke aandacht. De studiebegeleiding kan in Velp directer worden gekoppeld aan de competentieontwikkeling bij studenten. De informatievoorziening is een punt van aandacht waar op opleidingsniveau en op hogeschoolniveau aan wordt gewerkt. De opleiding krijgt het advies om naar betrokkenen snel helderheid te scheppen over mogelijke gefaseerde verhuizing van locatie Velp naar locatie Leeuwarden.

Kwaliteitszorg

De opleiding ontvangt voor standaard 9 het oordeel **voldoende**.

De kwaliteitszorgcyclus is met name zichtbaar op het niveau van de module-evaluaties, waar evaluaties en studentpaneldiscussies zichtbaar bijdragen aan onderwijsverbetering. De cyclus wordt echter nog niet overal geheel afgerond. Er is breed draagvlak voor onderwijsverbetering. De opleiding krijgt het advies om de verbetercyclus meer op programmaniveau door te zetten en prioritering aan te brengen in de doelen en acties van het teamplan.

Toetsing

De opleiding ontvangt voor de standaard 10 het oordeel **voldoende**.

Het toetsbeleid en de –richtlijnen zijn helder en verdienen verdere doorvertaling in het opleidingstoetsplan met concretere beschrijving van de onderlinge afspraken, werkwijzen en doelstellingen en afspraken rond validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing. Verbeterpunten worden gesignaleerd door de examen- en de toetscommissie en zijn deels al opgepakt. Gesterkt vanuit hun BKE-scholing hebben docenten al versterking aangebracht in toetsmatrijzen, rubrics en de afstudeerbeoordeling. De toetsuitvoering is voldoende op orde. De docenten hanteren een brede variatie aan toetsvormen die passen bij het beroeps- en praktijkgerichte karakter van het opleidingsprogramma. De opleiding krijgt het advies de kalibratie tussen docenten door te zetten gericht op eenduidig beoordelen en het leveren van feedback. De toetsuitvoering is in de basis in orde en wordt al verbeterd. Vastlegging van beleid en

werkafspraken verdient aandacht. Het management is aan zet om daar meer invulling en prioriteiten aan te stellen.

Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor de standaard 11 het oordeel **voldoende**.

Uit de afstudeerwerken blijkt dat studenten de beoogde leerresultaten op het gewenste bachelorniveau behalen. De afstudeerwerken zijn bruikbaar voor opdrachtgevers. De ingezette versterking van het afstuderen en van de onderzoeksleerlijn is zichtbaar in de nieuwere werkstukken, die korter en bondiger zijn en steviger in de theoretische onderbouwing. De opleiding krijgt de aanmoediging om deze verbeteringen verder door te zetten met gerichte kalibratie onder begeleidende en beoordelende docenten. Studenten zijn voor het werkveld waardevol en vinden snel een geschikte baan. In het werkveld zijn alumni waardevol als schakel naar nieuwe markten in het werkveld. De opleiding ontvangt het advies om alumni meer in te zetten bij de profilering en promotie van de opleiding.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Schets van de opleiding	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2 Oriëntatie	16
Standaard 3 Inhoud	19
Standaard 4 Leeromgeving	21
Standaard 5 Instroom	22
Standaard 6 Personeel	24
Standaard 7 Voorzieningen	26
Standaard 8 Begeleiding	27
Standaard 9 Kwaliteitszorg	28
Standaard 10 Toetsing	30
Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten	33
Eindoordeel over de opleiding	37
Aanbevelingen	38
Bijlagen	40
Bijlage 1 Bezoekprogramma	41
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	45

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bachelor –opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness (BAB) van Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL). Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van VHL en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (september 2016) en het *NQA-protocol 2017 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 27 juni 2018.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer drs. D.W. Richters MBA, voorzitter (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw J.J.M. Berntsen-Wiltink MSc (domeindeskundige)

De heer dr. C. Blokland (domeindeskundige)

Mevrouw R.T. de Bruin (studentlid)

Mevrouw ir. M. Dekker-Joziase, seniorauditor van NQA, trad op als lead-auditor en secretaris van het panel.

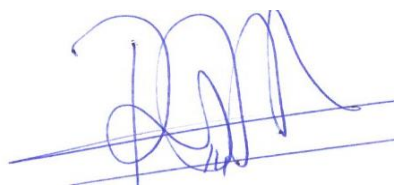
De opleiding maakt onderdeel uit van de visitatiegroep HBO HAO bedrijf, samen met de bedrijfskundige- en agribusiness-opleidingen van HAS Hogeschool en Aeres Hogeschool. Alle opleidingen zijn bezocht door panels vanuit NQA. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader en de besprekingen tijdens de voorbereidende vergaderingen. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen de deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris en door de inzet van een ervaren, getrainde voorzitter.

Bij de aanvraag heeft de instelling een zelfevaluatie-rapport (ZER) aangeboden. Deze voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2017*. Het visitatiepanel heeft de ZER bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht; zie bijlage 1 en 2. Tijdens het visitatiebezoek was in eerste instantie niet voldoende toetsmateriaal voorhanden. Het panel heeft de beoordeling voor standaard 10 aangehouden tot een aanvullende representatieve set, geselecteerd door het panel, van toetsmateriaal beschikbaar was en bestudeerd. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, oktober 2018

Panelvoorzitter

drs. D.W. Richters MBA

Lead-auditor

ir. M. Dekker-Joziase

Schets van de opleiding

De opleiding hanteert als missie: Ondernemend in duurzame bedrijfskunde. Op beide locaties werkt men vanuit deze missie, in combinatie met een eigen cultuur en gericht op de eigen doelgroepen. In Leeuwarden is de opleiding meer gericht op ketenmanagement, het regionale werkveld en is er indirect aandacht voor internationale aspecten, bijvoorbeeld via leveranciers of tussenhandel. Het programma in Leeuwarden is Nederlandstalig en telt twee majors: Ondernemerschap en Bedrijfskunde. In Velp is men van oudsher meer gericht op internationale (handels)bedrijven en op studenten uit het buitenland of Nederlandse studenten met een internationale focus. In Velp kunnen studenten kiezen uit de majors International Agribusiness and Trade (IAT, tot 2020) en International Horticulture and Marketing (IHM, tot 2020). Per 2015 is de major International Business in Food and Flowers (IBFF) gestart, waar IAT en IHM in opgaan. De voertaal in Velp is Engels. Dit geheel maakt het werkveld en doelgroepen waarop men zich richt breed en divers. In Velp wordt ook een 2+2-studieroute verzorgd voor geselecteerde studenten van het College of Agricultural Baramati (India, vanaf 2011) en het Yunnan Agricultural University (China, vanaf 2001).

In 2013 zijn beide locaties ondergebracht binnen dezelfde organisatorische eenheid (domein Animal and Business) en werkt men aan de meer eenwording tussen Leeuwarden en Velp, onder andere door vanuit dezelfde landelijke BAB-kwalificaties te werken per 2015-2016. Conform het VHL-beleid zijn de docenten georganiseerd in twee resultaatverantwoordelijke docententeams: team Leeuwarden en team Velp. Binnen het team zijn regierolhouders verantwoordelijk voor bepaalde processen: kwaliteitszorg, studieloopbaanbegeleiding, roostering/planning, curriculumopzet en –inhoud en het team.

Ten tijde van de visitatie was BAB bezig met drie gelijklopende vernieuwingen: de implementatie van een nieuwe onderwijsconcept, invoering van het landelijk opleidingsprofiel en vernieuwing van de majors Bedrijfskunde en Ondernemerschap. Daarbij is er een verschil in fasering tussen de beide locaties. Dit leidt tot de volgende situatie in studiejaar 2017-2018:

Locatie	Implementatie onderwijsconcept	Implementatie landelijk opleidingsprofiel	Implementatie vernieuwde majors
Leeuwarden	Tot in studiejaar 1, 2, 3	In alle studiejaar	Majors Bedrijfskunde en Ondernemerschap In studiejaar 2, 3
Velp	Tot in studiejaar 1, 2, 3	In jaar 1	Major International Business in Food and Flowers moet nog starten

Binnen VHL heeft de opleiding een bijzondere positie, omdat BAB bijdraagt aan de beheer-, onderwijs-, en onderzoekstaken van andere opleidingen en ook bijdraagt aan de onderzoeklijnen op het gebied van toekomstgericht ondernemerschap. BAB draagt bijvoorbeeld voor een groot deel bij aan het joint programma International Business and Management Studies (IBMS) dat wordt verzorgd samen met NHL en Stenden Hogeschool, specifiek de specialisatie/major International Sustainable Management. BAB heeft het Green Entrepreneurship Centre (GEC) opgericht als kenniscentrum binnen VHL op het gebied van duurzaam innovatief ondernemen. Dit kenniscentrum biedt ondersteuning aan studenten, alumni en ondernemers binnen projecten en start-ups, met een focus op internationaal ondernemen,

sociaal ondernemen (sociale en/of ecologische waardecreatie) en intern ondernemerschap (effectievere productontwikkeling binnen de overheid, natuur- en maatschappelijke organisaties).

De opleiding BAB heeft op 7 mei 2018 een AISHE-drie sterren certificaat behaald. Tegelijkertijd met de huidige opleidingsaudit wil de opleiding daarmee ook een aanvraag voor een bijzonder kenmerk duurzaamheid bij de NVAO indienen.

In 2017 telde de opleiding te Leeuwarden 37 instromende studenten (50/50 verdeling over beide majors). In Velp stroomden in 2017 in totaal 40 studenten in: 10 studenten in het vierjarige programma, 16 studenten in de verkorte 2+2-leerroute en 14 studenten in de verkorte 3+1 leerroute (laatste wordt afgebouwd). In totaal telt de opleiding 265 studenten, waarvan er 142 in Leeuwarden studeren en 123 in Velp.

Standaard 1

Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding BAB hanteert het landelijk vastgestelde opleidingsprofiel en de bijbehorende tien eindkwalificaties. Voor locatie Leeuwarden is dit heel helder. Locatie Velp heeft nog een inhaalslag te maken en toont vanuit een oudere set kwalificaties de dekking van de landelijke kwalificaties aan. Het panel adviseert de opleiding om voor beide locaties vanuit een gelijke set leerresultaten/eindkwalificaties te werken. Het panel adviseert de locatie Velp snel een inhaalslag te maken en te gaan werken vanuit dezelfde set kwalificaties.

De opleiding voldoet met de leerresultaten aan het gewenste bachelorniveau. De leerresultaten worden geconcretiseerd in de leerlijnen voor het onderwijsprogramma tot in de toetsplannen. De beoogde leerresultaten worden geborgd aan het regionale werkveld en vergeleken met zusteropleidingen nationaal en internationaal.

De opleiding kan het werkveld en de eigen alumni meer betrekken bij het aanscherpen en afstemmen van de leerresultaten aan de landelijke ontwikkelingen. Dit zal de opleiding helpen om zich beter te etaleren en vandaaruit krachtiger verbindingen te leggen in het brede werkveld en het opleidingsprofiel te communiceren naar potentiële studenten.

Onderbouwing

Beroepsbeeld en opleidingsprofiel

De opleiding hanteert als missie: Ondernemend in duurzame bedrijfskunde. Op beide locaties werkt men vanuit deze missie, in combinatie met een eigen cultuur en gericht op de eigen doelgroepen. In Leeuwarden is de opleiding meer gericht op ketenmanagement, het regionale werkveld en is er indirect aandacht voor internationale aspecten, bijvoorbeeld via leveranciers of tussenhandel. In Velp is men meer gericht op internationale (handels)bedrijven en op studenten uit het buitenland of Nederlandse studenten met een internationale focus. Dit maakt het werkveld en doelgroepen waarop men zich richt breed en divers.

De opleiding BAB verzorgt het eigen bachelorprogramma en levert op het onderwerp toekomstgericht ondernemerschap ook bijdragen aan veel andere opleidingsprogramma's en aan onderzoekslijnen gericht op ondernemerschap/duurzame bedrijfskunde in het kenniscentrum Green Entrepreneurship Centre (GEC). Dat maakt het werkgebied voor de BAB-opleiding breed en complex. De verbindende factor is de gerichtheid op toekomstgericht ondernemerschap. De breedheid en diversiteit zijn factoren die voorkomen bij meer (agrarisch) bedrijfskundige opleidingen. De agrarische business, met name in de secundaire bedrijven (handel en verwerking) is sterk groeiend. Er is veel belangstelling voor duurzame producten en de aandacht voor circulaire economie neemt toe; zeker in het mondiale bedrijfsleven.

Vanuit werkveld, alumni en studenten is het duidelijk dat er aandacht is voor deze onderwerpen en dat afgestudeerden daar goed in thuis zijn. Het panel is van mening dat de opleiding zich op dit punt scherper kan profileren, positioneren en etaleren met het opleidingsprogramma. Werkveldvertegenwoordigers en alumni geven aan dat de nieuwe majoren daartoe goede mogelijkheden bieden, onder ander met de aandacht voor innovatieve waarde-creatie. De opleiding kan goed gebruik maken van de eigen alumni en werkveldcontacten, die positief oordelen over de opleiding.

Het panel is daarbij van mening dat de ervaring vanuit Leeuwarden met duurzaamheid en de ervaring vanuit Velp met circulaire economie nog meer verweven kunnen worden tot gezamenlijke, kenmerkende uitgangspunten in de missie en visie. Het benoemen van deze specifieke accenten binnen het landelijke profiel kan bijdragen aan een duidelijker profilering ten opzichte van de zusteropleidingen in Nederland. De opleiding heeft een sterke positie in de combinatie van bedrijfskunde en agribusiness en kan zich daar volgens het panel meer op profileren ook buiten de primaire sector, bijvoorbeeld in de sectoren agrarische accountancy en in de voedingsmiddelenindustrie.

Landelijk opleidingsprofiel

Het panel constateert dat de beoogde leerresultaten overeenkomen met het landelijke opleidingsprofiel Bedrijfskunde en Agribusiness, zoals dat in 2013 door de vier agrarische hogescholen in nauw overleg met het beroepenveld is vastgesteld. Het landelijke opleidingsprofiel kent tien eindkwalificaties. De eindkwalificaties beschrijven het eindniveau met de bijbehorende kennis en vaardigheden en houden rekening met de hbo-standaard. Een gedegen theoretische basis, het onderzoekend vermogen, het professioneel vakmanschap, passende beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie zijn onderdeel van de landelijke eindkwalificaties.

Het landelijk opleidingsprofiel verdeelt de eindkwalificaties in drie groepen:

Domeinkwalificaties m.b.t. agri-foodbusiness:

1. Weten wat er speelt in de internationale agri-foodsector
2. Ontwikkelen van visie en strategie voor een (internationaal) agri-foodbedrijf
3. Ondernemen en innoveren in de internationale agri-foodbusiness
4. Opstellen en uitvoeren van een bedrijfskundig praktijkonderzoek in de agri-foodsector

Algemene managementkwalificaties:

5. Management van organisaties, processen en projecten, en mensen
6. Effectief samenwerken en communiceren in een multidisciplinaire en interculturele omgeving
7. Sturen en ontwikkelen van eigen professioneel handelen

Functiespecifieke bedrijfskundige kwalificaties:

8. Adviseren over financiële aspecten van bedrijfsvoering van een agri-foodbedrijf
9. Optimaliseren van logistiek en bewaken van kwaliteit in agri-foodketens
10. Strategisch vermarkten van producten en diensten in de mondiale agri-foodmarkt

Voor de majoren IAT en IHM te Velp hanteert men nog een 'oude' competentielijst tijdens de uitfasering van deze major tot 2020. De opleiding heeft in een overzicht aangegeven dat deze oude set voldoende dekking geeft van de nieuwe kwalificaties. De nieuwe major IBF hanteert wel

de nieuwe landelijke kwalificaties. Iedere VHL-BAB-student moet zeven van de tien kwalificaties op niveau 3 behalen, waaronder ten minste één functiespecifieke kwalificatie (*Toetsplan 2018*).

Het panel adviseert de locatie Velp snel een inhaalslag te maken en te gaan werken vanuit dezelfde set eindkwalificaties als locatie Leeuwarden.

Borging aan het beroepenveld

De opleiding reflecteert regelmatig of de leerresultaten voldoen aan de verwachtingen van het nationale en internationale werkveld en of ze aansluiten op de ontwikkeling in het vakgebied. Input wordt verkregen vanuit: het werkveld via de werkveldadviescommissie, opleidingen uit hetzelfde vakgebied en andere onderwijspartners, bijvoorbeeld via de samenwerking met het College of Agriculture Baramati uit India en de Agricultural University uit Yunnan China. De opleiding vergelijkt haar opzet en programma-inhoud ook met opleidingen in Duitsland (Agribusiness in Rhein-Waal), het Finse SEAMK en het Franse ISEN uit Brest.

Het panel constateert dat de opleiding investeert in de borging van de leerresultaten. Er is een goede band met vertegenwoordigers uit het werkveld en met alumni en de opleiding staat open voor vergelijking met zusteropleidingen nationaal en internationaal. De werkveldadviescommissie (WAC) vergadert circa drie per jaar en spreekt onder andere over de profilering en inhoud van de opleiding en over de aansluiting op het werkveld. Vanuit het werkveld is er goede vraag naar de studenten en afgestudeerden, ook al is de naamsbekendheid van de opleiding niet zeer groot.

Standaard 2

Oriëntatie

Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Het panel is er van overtuigd dat studenten met het praktijkgerichte programma voldoende professionele en persoonlijke vaardigheden ontwikkelen passend bij het profiel van de opleiding. Studenten komen vaak in aanraking met de beroepspraktijk door realistisch casuïstiek en beroepsgerichte opdrachten, door gastlessen, excursies en stageperioden. Binnen modules is er zeker aandacht voor soft skills en voor ondernemendheid, bleek uit gesprekken met docenten en studenten.

Het panel constateert dat de opleiding de aandacht voor onderzoeksvaardigheden kan aanscherpen. De opleiding erkent dat er meer aandacht uit kan gaan naar kwalitatief onderzoek naast kwantitatief onderzoek en is gestart met een nieuw leerboek. Dit zal in de loop der jaren zijn doorwerking krijgen.

Internationalisering krijgt meer centraal aandacht in locatie Velp. Studenten uit Leeuwarden komen in aanraking met internationalisering maar worden minder ondergedompeld in een werkelijk internationale leeromgeving.

Onderbouwing

Praktijkgerichtheid

Het panel is positief over de praktijkgerichtheid van het onderwijsprogramma. In lijn met het VHL-beleid staat de beroepspraktijk centraal in het onderwijsprogramma: de echte wereld centraal. Minimaal twee keer per studiejaar werken studenten aan een praktijkopdracht in direct contact met het werkveld. In iedere module komen studenten in aanraking met de beroepspraktijk, door bijvoorbeeld actuele casussen, gastsprekers of projectopdrachten vanuit bedrijven als bijvoorbeeld Grolsch, of Tesco. In het eerste jaar werken studenten in Leeuwarden in de eerste periode al aan het ontwerp van een innovatief (food)product en businessplan, samen met foodtechnology-studenten. Dit product moeten zij ook daadwerkelijk pitchen voor een werkelijke accountmanager van een bank. Tijdens de rondleiding in Leeuwarden heeft het panel hier voorbeelden van gezien en besproken met de eerstejaars studenten, bijvoorbeeld het verkrijgen van biogas via kleinschalige vergisting van afvalgroen of het ontwerp van accessoires vanuit verspild hout. In het tweede jaar moeten studenten bedrijfskundige modellen toepassen op een reëel praktijkprobleem en komen tot realistische oplossingen. Studenten komen zo in aanraking met praktijkbedrijven en de handelsketen.

Ook in Velp zijn er soortgelijke praktijkgerichte projecten en opdrachten, bijvoorbeeld het tweedejaars project waar studenten een businessplan voor een productiebedrijf moeten opstellen presenteren voor een Rabobank accountmanager en ook worden getoetst op de wijze waarop ze de feedback verwerken in het businessplan.

In het derde studiejaar werken studenten van de vierjarige stroom en vierdejaars studenten van de 2+2 stroom samen in het project van de module 'Managing a large scale company', waar ze als managementteam een virtueel bedrijf moeten runnen en de concurrentie aangaan met de andere projectgroepen. In de tweede helft van het derde jaar gaan alle Velpse studenten op bedrijfsstage.

Studenten geven aan dat zij vaak en lang met de praktijk in aanraking komen, tijdens opdrachten, stages, gastcolleges en (buitenlandse) excursies. Studenten organiseren ook geregeld zelf gastsprekers en de buitenlandse excursie. In het tweede studiejaar is er een stageperiode (28 EC). Studenten uit Leeuwarden gaan dan op buitenlandstage om internationale ervaring op te doen. Studenten uit Velp gaan vooral in het derde en vierde jaar naar het buitenland voor een minor, een stage of het afstuderen. In het derde en vierde jaar is de studie in Leeuwarden met name gericht op de regionale sector en het ondernemerschap. In Velp richt de studie zich dan meer op de buitenlandse praktijk.

Studenten geven in gesprekken aan dat zij in de opdracht 'Bedrijfscarousel' (onderdeel van de studieloopbaanbegeleiding) de opzet en de bedrijfsvoering van de eigen (thuis)bedrijven naar elkaar moeten presenteren. Ook in managementgames leren studenten competitief werken aan praktijkkennis en -vaardigheden. Via het lectoraat neemt ook een aantal studenten deel aan living labs, waar samen met studenten van andere opleidingen wordt gewerkt aan de oplossing van praktijkproblemen. Door werkveldvertegenwoordigers wordt bevestigd in de gesprekken met het panel dat studenten veel met de beroepspraktijk in aanraking komen door alle studie jaren heen. Uiteindelijk zijn de stage en het afstuderen waar studenten zelf aan een reëel praktijkvraagstuk werken. Ook in de nieuwe minor Toekomstgericht Ondernemen zijn er goede connecties met het werkveld. Het panel is er van overtuigd dat het onderwijsprogramma in alle fasen sterk praktijkgericht is.

Beroepsvaardigheden

Met de praktijkgerichte opdrachten en projecten hebben studenten ruime gelegenheid om beroepsvaardigheden aan te leren. Studenten en alumni oordelen positief. In de NSE 2017 geven studenten de scores 3,7-3,8 voor de aandacht voor algemene vaardigheden en voor de voorbereiding op de beroepspraktijk. Studenten geven aan dat er in het onderwijs en in de begeleiding veel aandacht uitgaat naar de beroepsontwikkeling en de persoonlijke ontwikkeling. Zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid wordt gestimuleerd in de projecten en met name ook de presentaties, stages en het afstuderen. Studenten zien daar een goede opbouw in en zij geven aan dat zij daar direct in het eerste jaar op worden aangesproken.

Communicatieve en taalvaardigheden hebben de aandacht. Veel opdrachten eindigen met een presentatie en verslaglegging, waar studenten gerichte feedback op krijgen van docenten en praktijkpartners. Om de taalvaardigheden te versterken is de opleiding gestart met een programma om de Nederlandse en Engelse taalvaardigheden te versterken. Met name in Velp zijn er ook gerichte lessen over cultuurverschillen en interculturele communicatie, onder andere ter voorbereiding op de stages. Het panel oppert om studenten uit Leeuwarden ook hun Engelse vaardigheden te laten versterken door hen te betrekken bij het Engelstalige onderwijs in Velp.

Onderzoeksvaardigheden

Voor het aanleren van onderzoeksvaardigheden is er een VHL-brede onderzoeksleerlijn neergezet. Deze leerlijn is door de docenten ontwikkeld mede op basis vanuit scholing die zij bij de Rijksuniversiteit Groningen hebben gevolgd en op basis van de input die is verkregen vanuit samenwerking met een masteropleiding uit Greenwich. Studenten starten in de eerste twee jaren met het aanleren van benodigde vaardigheden, zoals dataverzameling en –analyse, formuleren van doelstellingen, onderzoeksvragen en werkwijzen in een plan van aanpak en uiteindelijk rapporteren. In het derde en vierde studiejaar wordt dit uitgebouwd naar kennis van onderzoeksmethodiek, onderliggende theorie, statistische analyse en het werkelijk uitvoeren van een groter praktijkgericht onderzoek. Studenten geven aan dat zij in opdrachten en tijdens de stage al kleinere onderzoeken uitvoeren en daarover gericht leren rapporteren, als oefening voor de afstudeeropdracht.

Studenten en docenten geven aan dat in de modules zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden voor praktijkgericht onderzoek worden geadresseerd. In de studentproducten ziet het panel vaak een sterk praktische en kwantitatieve aanpak. Het panel is van mening dat er meer aandacht uit kan gaan naar de onderzoeksmethodologie, het theoretisch kader, en de bevindingen en conclusies. Dit wordt ook door de examencommissie gesignaleerd. Uit gesprekken die het panel voerde met docenten en de lector blijkt dat inmiddels een nieuw leerboek voor business onderzoeksmethodologie wordt gebruikt en dat docenten een opfriscursus hebben gevolgd bij de Rijksuniversiteit Groningen. Het panel heeft de indruk dat de lector met zijn brede onderwijservaring nog meer direct bij de onderzoeksleerlijn betrokken kan worden. De lector geeft nu een paar gastlessen en geeft informatie over de mogelijkheid om praktijkonderzoek bij het lectoraat te doen tijdens minor of afstudeerstage, maar dit is niet zeer bekend onder studenten. Of studenten kiezen voor een onderzoek bij het lectoraat hangt af van de connecties via de docenten. Het panel ziet mogelijkheden om de lector nauwer te betrekken bij het onderwijs. Een eerste stap wordt gezet door de lector te betrekken bij de curriculumcommissie. De opleiding geeft aan dat zij stappen gaat zetten om meer lectoren bij de opleiding te betrekken. Het panel hoopt dat dit de waardering die studenten in de NSE geven voor 'praktijkgericht onderzoek' kan verbeteren. Deze scores zijn in voorgaande jaren wel positief (3,4-3,5), maar wel duidelijk lager dan voorgaande jaren.

Internationalisering

Internationalisering komt met name tot uiting in het onderwijsprogramma te Velp, waar een sterkere focus ligt bij de internationale beroepspraktijk. Studenten volgen verplicht een stage in het buitenland en er is aandacht voor interculturele en persoonlijke vaardigheden. Ook studenten uit Leeuwarden gaan in het buitenland op stage, maar zij worden minder dan de Velpse studenten, ondergedompeld in een werkelijk internationale leeromgeving.

Standaard 3 Inhoud

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Met de vernieuwing van het onderwijsprogramma is de opleiding bezig de lijnen van beoogde leerresultaten tot aan toetsing vast te leggen in het toetsplan en in afgeleide toetsmatrijzen en moduleboeken. Het panel adviseert om de doorvertaling van de opleidingscompetenties krachtig door te zetten, met name voor de locatie Velp waar nog wordt gewerkt met 'oude' landelijke competenties.

De opleiding biedt een breed en gevarieerd bedrijfskundig programma duidelijk in de context van de agrisector. Het panel constateert dat alle relevante bedrijfskundige aspecten aan bod komen en dat de gangbare bedrijfskundige literatuur wordt gebruikt. Studenten krijgen voldoende vakinhoud aangeleerd en leren de vertaalslag te maken naar de agrarische sector. Studenten hebben veel keuze- en specialisatiemogelijkheden via keuzevakken, minors, stages en het afstuderen. Zij ervaren een goede combinatie van theorie en praktijkgerichtheid.

Vertegenwoordigers uit het werkveld en alumni geven aan dat het financieel inzicht en management meer aandacht verdient binnen het onderwijsprogramma. Het panel trekt dezelfde conclusie op basis van de bestudering van de toetsen waar een erg basale beheersing van dit functiegebied wordt getoetst.

De specifieke 2+2 leerroute voor geselecteerde studenten uit China en India is volgens het panel degelijk vormgegeven. Dit is een pittige leerroute die stevig wordt neergezet met strenge selectie en goede inhoudelijke afstemming met de vooropleidingen.

Onderbouwing

Relatie programma tot beoogde leerresultaten

In het *Toetsplan* (juni 2018) van de opleiding is inzichtelijk gemaakt waar en tot op welk niveau de opleidingscompetenties aan de orde komen in de verschillende majors, studiefasen en modulen. In toetsmatrixen en in de moduleboeken wordt de link gelegd tussen de competenties, de inhoud en de toetscriteria. Voor locatie Leeuwarden is dit uitgewerkt tot en met het eindniveau 3. Voor de locatie Velp is dit uitgewerkt voor niveau 1. Met de verdere invoering moet de dekking nog worden uitgewerkt voor niveau 2 en 3.

Het panel adviseert om de doorvertaling van de opleidingscompetenties krachtig door te zetten, met name voor de locatie Velp waar nog wordt gewerkt met 'oude' landelijke competenties. Het panel vindt het raadzaam voor de verdere afstemming tussen de majors van beide locaties dat vanuit eenzelfde set eindkwalificaties wordt gewerkt.

Vakinhoud en samenhang

De opleiding biedt een breed bedrijfskundig programma in de context van de agribusiness. De eerste anderhalf studiejaar zijn inhoudelijk vrijwel gelijk. De voertaal is anders per locatie: Leeuwarden is Nederlandstalig en Velp is Engelstalig.

Studenten maken kennis met de relevante kerngebieden van de bedrijfskunde: organisatie en financiën, marketing en research, inkoop en advisering en logistiek en kwaliteit. Kennismaking met de sector verloopt via modules Sector en markt en Duurzame Agri en Food. In de verdere hoofdfase wordt dit verder uitgebreid en uitgediept in modules Nieuwe business modellen, Projectmanagement, Bedrijfseconomie, Agrarisch ondernemerschap, Marketing en logistiek, Strategy & change, International Marketing, Management van bedrijven, Supply Chain, Financieel management, Research Management en de stage en het afstuderen. In Leeuwarden is de studie meer gericht op de regionale sector met accent bij bedrijfskunde en ondernemerschap. In Velp is het programma meer gericht op internationale agribusiness, sectoranalyses, internationale tuinbouwmanagement en marketing. In Leeuwarden gaan studenten in het tweede en vierde jaar op stage, terwijl in Velp studenten in het derde en vierde jaar op stage gaan.

Studenten krijgen een beeld van de inhoud van de vakken via de moduleboeken en toetsmatrixen. In handboeken en syllabi wordt de inhoud verder uitgewerkt. Het panel heeft kennis genomen van het onderwijsmateriaal en constateert dat alle relevante bedrijfskundige aspecten aan bod komen en dat de gangbare bedrijfskundige literatuur wordt gebruikt. Het panel constateert dat studenten veel keuze- en specialisatiemogelijkheden hebben via keuzevakken, minors, stages en het afstuderen. De opzet, inhoud en samenhang van het onderwijsprogramma wordt regelmatig geëvalueerd en zijn vaste besprekpunten in de curriculumcommissie, de opleidingscommissie en de werkveldadviescommissie. Studenten geven in gesprekken aan dat de opzet en inhoud voor hen helder is en tijdens startbijeenkomsten wordt verduidelijkt. Studenten ervaren een goede combinatie van theorie en praktijkgerichtheid. De inhoud van de opleiding wordt in de NSE 2017 positief beoordeeld met scores 3,5-3,6 (vijfpuntsschaal).

Het panel constateert dat studenten voldoende vakinhoud krijgen aangeleerd en in aanraking komen met gangbare business tools zoals LeanCanvas, Tesca of Pictor. Zij leren de vertaalslag te maken van deze algemene tools naar de agrarische sector. Vertegenwoordigers uit het werkveld en alumni geven aan dat het financieel inzicht en management steviger aanwezig mag zijn in het programma. Dit kan de aansluiting op het werkveld van de banken en accountantsbureaus verstevigen. Alumni bepleiten meer aandacht voor MVO en het realiseren van waarde-creatie binnen bedrijven.

Actualiteit

Vanuit het onderwijsmateriaal, verslagen van diverse commissies en vanuit de gesprekken constateert het panel dat studenten in aanraking komen met actuele onderwerpen uit het vakgebied. Studenten en alumni geven aan dat er veel aandacht is voor de beroepspraktijk. Docenten halen praktijkvoorbeelden aan in lessen en casuïstiek en er wordt veel gebruik gemaakt van gastlessen, praktijkopdrachten/vraagstukken, managementgames en excursies. Zoals een student tijdens de gesprekken zei: 'we hebben 'al weer' een excursie naar een bedrijf'. In leerondernemingen moeten studenten ook eigen producten ontwerpen en vermarkten. Inhoudelijk zijn er aanpassingen in het curriculum om beter aan te sluiten op de ontwikkelingen in het werkveld, bijvoorbeeld de invoering van een doorlopende leerlijn Ondernemerschap, de aandacht voor groen en toekomstgericht ondernemerschap (nieuwe minor), de circulaire economie, de verwaarding van reststromen, duurzaamheid et cetera. Studenten moeten ook hun actuele inzichten zelf presenteren tijdens pitches bij de bedrijven waarvoor zij praktijkvraagstukken hebben aangepakt. In Leeuwarden kunnen studenten in het laatste studiejaar een leerwerktraject volgen bij de Rabobank en AcconAVM, waarbij stage en

afstuderen binnen deze bedrijven plaatsvinden en studenten direct werkervaring kunnen opdoen naast het studeren.

2+2 route

Bijzonder in het palet van de BAB-opleiding is de 2+2 route voor geselecteerde studenten van de partneruniversiteiten in India en China. Het panel vindt dit een pittige leerroute die stevig wordt neergezet. Studenten worden in het land van herkomst voorbereid met een extracurriculair programma om de vakinhoudelijke en onderwijstechnische aansluiting op het derde en vierde studiejaar bij VHL goed te laten verlopen. VHL heeft stevig geïnvesteerd in de voorbereidingen. VHL heeft uitgebreide inhoudelijke vergelijkingen uitgevoerd met de onderwijsprogramma's van de onderwijspartners in China en India. Daarop zijn specifieke studieprogramma's opgesteld om buitenlandse studenten goed voor te bereiden en de aansluiting ook vakinhoudelijk goed te laten verlopen. Lokale docenten zijn getraind in het verzorgen van competentiegericht onderwijs. VHL docenten geven zelf ook les en zijn streng in de selectie van de studenten in India en China. Bij aankomst worden de studenten begeleid bij de start van de studie en de huisvesting. In het derde en vierde studiejaar volgen de studenten specifieke vakken. Door slimme combinaties van vakken treedt ook menging op met de studenten vanuit Nederland. Dit geeft voor alle studenten een rijke ervaring met meer nationaliteiten in een klas. In werkgroepen worden de nationaliteiten gemengd. Het panel is van mening dat de opleiding de 2+2 route stevig neerzet en gedegen borgt. Studenten uit India en China moeten stevig presteren om te slagen in deze leerroute. Voor hen gelden dezelfde eisen als de reguliere studenten.

Standaard 4 Leeromgeving

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Het panel is er van overtuigd dat het onderwijsprogramma aanzet tot studeren en dat het de studenten de mogelijkheden biedt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Studenten geven in gesprekken aan dat zij het onderwijs, met de praktijkgerichtheid en met het aanwakkeren van een actieve studiehouding als stimulerend ervaren. De inrichting van het onderwijs rond centrale projecten draagt daar aan bij. Ook de praktijkervaring via living labs, managementgames, praktijkopdrachten, excursies en stages geven een positieve bijdrage. Het panel ziet een mix aan gangbare werkvormen passend bij een didactische visie en het vakgebied waarvoor wordt opgeleid. De inzet van digitale werkvormen en leermiddelen is een aandachtspunt.

Onderbouwing

Het didactisch concept van de opleiding BAB is in lijn met de VHL-visie en is gericht op competentiegericht en praktijkgericht onderwijs met aandacht voor talentontwikkeling bij de studenten. Daarbij staat de echte wereld centraal en is er aandacht voor onderzoeksgerichtheid, keuzevrijheid, duurzaamheid en diversiteit. De toepassing van digitale middelen ter ondersteuning van het onderwijs is groeiende. Het onderwijs is rond centrale projecten ingericht,

waarbij studenten per onderwijsblok een beroepsproduct moeten opleveren. De regierolhouder curriculum, de fasecoördinatoren en de curriculumcommissie houden het overzicht over de samenhang en de didactische visie binnen het curriculum.

Het panel herkent bovenstaand en ziet een mix van werkvormen die worden toegepast. Studenten worden vanaf de start aangezet om vooral zelf dingen aan te pakken en uit te proberen en voelen zich daardoor uitgedaagd. Het panel ziet dit weerspiegeld in een proactieve houding bij studenten.

Uit enquêtes blijkt dat studenten tevreden zijn over de didactische inrichting en de inzet van werkvormen (scores 3,6 NSE 2017). De inzet van interactieve werkvormen wordt gewaardeerd en is ook functioneel in de werkgroepen met diverse nationaliteiten om de studenten meer zelfstandig en proactief te krijgen. Er is aandacht voor de eigen mening, normen en waarden. In meerdere modules wordt aan de hand van stellingen en resultaten gediscussieerd en gereflecteerd op wat is bereikt. In toenemende mate worden studenten zelfverantwoordelijk voor hun onderwijsresultaten en is er sprake van zelfsturing. Keuzevrijheid is onder andere belegd in de keuze van de major, specialisatie en minor. Binnen diverse moduleopdrachten, de stage en het afstuderen kiezen studenten een eigen onderwerp voor onderzoek.

Het panel is er van overtuigd dat het onderwijsprogramma aanzet tot studeren en dat het de studenten de mogelijkheden biedt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Studenten geven in gesprekken aan dat zij het onderwijs, met de praktijkgerichtheid en met het aanwakkeren van een actieve studiehouding als stimulerend ervaren. Het feit dat studenten in living labs, managementgames en tijdens praktijkopdrachten, excursies en stages direct praktijkervaring opdoen, werkt positief. Het panel ziet een mix aan gangbare werkvormen passend bij een didactische visie en het vakgebied waarvoor wordt opgeleid. De inzet van digitale werkvormen en leermiddelen is een aandachtspunt.

Standaard 5 Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding heeft een dalende instroom en zoekt naar wegen om meer studenten te trekken. Het panel is positief over de inspanningen die de opleiding doet ter verhoging van de instroom en tegelijk oog houdt voor de gewenste kwaliteit van de instroom bij zowel de reguliere als de 2+2 instroom. Aannameprocedures worden strikt gehanteerd. Daarnaast investeert de opleiding in goede persoonlijke binding met en begeleiding van studenten om de instroom en doorstroom goed te laten verlopen.

Onderbouwing

Studenten kiezen BAB VHL veelal omdat zij ondernemer willen worden in de agrarische sector of omdat zij manager willen worden in de (internationale) keten van de Agri&Food sector. Veel

studenten zijn al van huis uit bekend met deze sectoren. Havisten en vwo'ers zijn toegankelijk vanuit alle keuzeprofielen, waarbij voor het CM-profiel specifiek de eis van Wiskunde A of B geldt. Mbo'ers zijn toegankelijk met een diploma op niveau 4.

Het panel is positief over de investeringen die de opleiding doet ter verhoging van de instroom. In voorgaande jaren bedroeg de instroom in de reguliere vierjarige bachelor rond de 40 studenten per jaar in Leeuwarden. In Velp is de instroom duidelijk afgenomen van ruim twintig naar circa tien studenten per jaar. De opleiding probeert de instroom onder havisten en vwo'ers te versterken door meer naamsbekendheid van VHL te creëren en door meer focus op de begrippen biologie, management & organisatie, bedrijfseconomie, groen en duurzaam. Het is positief dat de opleiding investeert in werving en tegelijkertijd de kwaliteitseisen voor instromende studenten hoog houdt. Studenten geven bijvoorbeeld aan dat de voorwaarden voor vrijstelling streng zijn en er zelden vrijstellingen worden gegeven.

In voorgaande jaren is in Velp veel geïnvesteerd in de instroom van studenten uit China en India in de verkorte leerroutes 2+2 en 3+1. Dit levert 20-25 studenten per jaar, die instromen in het derde studiejaar te Velp en daar mengen met de Nederlandse studenten. Er is een direct partnerschap met de Yunnan Agricultural University uit Kunming en met de staatsuniversiteit Mahatma Phule Krishi Vidyapeeth. Beoogde studenten volgen in hun thuisland al een extra voorbereidend lesprogramma (preparation for major) om een goede aansluiting te realiseren naar het derde studiejaar van BAB VHL. In China krijgen studenten een aantal marketing vakken. In India leren studenten bijvoorbeeld al samenwerken aan kleine beroepsproducten. Studenten worden via individuele assessments geselecteerd. Docenten van VHL verzorgen lessen in China en India en voeren zelf vier keer per jaar de assessments uit in China en India. Studenten moeten voor toelating tot BAB VHL, alle onderdelen van het voorbereidende extra curriculum halen en daarbij ook de Engelse taal voldoende beheersen (IELTS 6.0). In het eerste semester van het derde studiejaar werken Chinese en Indische studenten in gemixte studentgroepen. Nederlandse studenten zijn dan op stage. In het tweede semester van het derde jaar worden internationale en nationale studenten gemengd in de werkgroepen.

Vergeleken met andere BAB opleidingen heeft de BAB VHL een redelijke uitval van circa 30 procent. Een deel van de uitvallende studenten vindt de opleiding niet agrarisch genoeg, terwijl een ander deel de opleiding juist weer te agrarisch vindt. Met de kleine instroomaantallen telt iedere student in de rendementen. Dit dilemma wordt in intakegesprekken en in de studieloopbaanbegeleiding (SLB) gericht besproken. Uit gesprekken blijkt dat de opleiding veel investeert in het persoonlijke contact, bijvoorbeeld door het vieren van successen, attenties bij verjaardagen en door de uitreiking van de 'schouderklopje trui' voor studenten die een steuntje in de rug verdienen of juist iets goed hebben gedaan. Ook het betrekken van ouders bij de opleiding en het informeren over het studietraject van hun zoon of dochter levert positieve reacties. Studenten en alumni zijn positief over de acties die de opleiding neemt om studenten te binden, bijvoorbeeld het buddyproject waar ouderejaars de eerstejaars begeleiden, de driedaagse start op Ameland met eerstejaars, het gerichte topsportbeleid en de persoonlijke benadering bij de SLB. Aangezien de meeste uitvallers uit de reguliere BAB een mbo-achtergrond hebben, wordt er de laatste jaren veel aandacht gegeven aan de overgang vanuit het mbo en wat dit betekent voor de studieaanpak door studenten. Voor de buitenlandse studenten is er een gericht introductieprogramma om hen bekend te maken met het wonen en studeren in Nederland en de werkwijzen bij VHL.

Het panel is van mening dat de BAB VHL een duidelijke en scherpe koers vaart bij de versterking van de instroom. De aannameprocedures voor buitenlandse studenten zijn helder en worden strikt gehanteerd. Diploma's gaan standaard langs de Nuffic-check. De examencommissie is scherp op de verlening van vrijstellingen, deze worden altijd individueel beoordeeld. Uit gesprekken verneemt het panel dat de opleiding de afstemming en voorlichting met India en China nog kan aanscherpen. Chinese studenten verwachten meer op het gebied van Food en studenten uit India zijn vaak geïnteresseerd in melkveehouderij.

Standaard 6 Personeel

Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding wordt verzorgd door een klein team van hoog opgeleide docenten met voldoende didactische ervaring. Taken en verantwoordelijkheden zijn helder beschreven. Docenten zijn gemotiveerd en gedreven en worden positief gewaardeerd door de studenten. Het panel adviseert bij de docentprofessionalisering aandacht te geven aan de onderzoeksvaardigheden. De bagage van het docententeam bestaat vooral uit de ondersteunende kennisgebieden en praktijkervaring is vaak gedateerd. Het panel adviseert te waken voor een verdere verhoging van de werkdruk en het docententeam te versterken met docenten met een bedrijfskundige achtergrond. Dat geeft een betere balans in het team en past bij de ambities en ontwikkelplannen van de opleiding. Het panel is van mening dat er meer onderlinge reflectie en centrale leiding nodig is om de koers uit te zetten, knopen door te hakken en de facilitering voor de brede taakuitvoering te versterken.

Onderbouwing

Conform het VHL-beleid zijn de docenten georganiseerd in twee resultaatverantwoordelijke docententeams; team Leeuwarden en team Velp. Naast verzorging van het BAB-programma vervullen docenten ook andere beheer-, onderwijs- en onderzoekstaken voor andere opleidingen en binnen lectoraten. Binnen het team zijn regierolhouders verantwoordelijk voor bepaalde processen: kwaliteitszorg, studieloopbaanbegeleiding, roostering/planning, curriculumopzet en – inhoud en het team.

De BAB-opleiding wordt te Leeuwarden verzorgd door in zestien personen en is onderverdeeld in vier kernteams: propedeuse, IBMS, bedrijfskunde en ondernemerschap. Het BAB team Velp telt twaalf personen en kent de kernteams IBFF/curriculum, Entrepreneurship en APCM (masteropleiding). In totaal telt het docententeam 24,16 fte. Beide teams worden aangestuurd door de directeur en adjunct-directeur van het domein Animals en Business. Ieder team heeft een eigen curriculumcommissie. Voor de gehele BAB-opleiding geldt een docent-studentratio van circa 1:20.

Het docententeam heeft een hoog opleidingsniveau. Van de docenten heeft 79 procent een master-titel en een docent is gepromoveerd. Daarmee wordt bijna voldaan aan de VHL-streefnorm van 80 procent mastergeschoolde docenten. Docenten hebben een brede didactische basis doordat zij ook bij veel andere opleidingen en instituten les geven. Met inzet in kenniscentra van lectoraten wordt actuele vakkennis en onderzoekservaring in het onderwijs ingebracht. De toetsdeskundigheid van docenten is een aandachtspunt in de scholing. In het voorjaar van 2018 is 65 procent van de docenten in het bezit van een BKE-certificaat. Een docent heeft het SKE-certificaat en 1 docent is hier mee bezig. De streefwaarde ligt bij 75 procent in 2018, blijkt uit het *Teamplan* voor de gehele opleiding, beide teams.

Het panel heeft tijdens de visitatie gemotiveerde en toegewijde docententeams van Leeuwarden en van Velp getroffen. Docenten worden duidelijk gewaardeerd door studenten op hun kennis van het vakgebied, hun inzet, hun benaderbaarheid en betrokkenheid. Ook over doceerqualiteiten en de beheersing van het Engels zijn studenten te Velp positief. In de NSE ligt de waardering voor docenten al jaren constant op scores rond 3,5.

Het panel signaleert dat er binnen de teams en bij het management aandacht is voor de hoge werkdruk. Met de kleine teams worden veel taken opgepakt voor de eigen opleiding, voor inzet bij andere opleidingen, voor inzet in kenniscentra en voor de connecties met het werkveld. Veel docenten 'hebben meerdere petten op'. De beleving van werkdruk wordt gesignaleerd en geadresseerd in het *BAB Teamplan 2018-2019*. Het panel steunt de acties die men in gang gaat zetten ter verlichting van de werkdruk: duidelijker taak- en verantwoordelijkheidsafbakening, betere onderlinge communicatie en duidelijker prioritering door onder andere ook vaker nee te zeggen tegen nog meer taken van buitenaf. Het panel hoopt dat het management en het team daar in slagen en dat men een goed luisterend oor voor elkaar heeft. Het panel is er van overtuigd dat meer focus op de kerntaken binnen de eigen BAB-opleiding er, in combinatie met hopelijk een stijgende instroom, meer rust en duidelijkheid kan ontstaat wat ook de samenwerking tussen beide teams verder kan versterken. Hiervoor is al een basis gelegd met halfjaarlijkse bijeenkomsten van beide teams waar prioriteiten worden gesteld en het feit dat beide teams gezamenlijk het Aishe-certificaat hebben behaald voor de BAB-opleiding.

Het huidige BAB team is klein in omvang, heeft veel werk verzet in veel opvolgende verandertrajecten. Het panel is van mening dat er onderlinge reflectie en centrale leiding nodig is om de koers uit te zetten, knopen door te hakken en de facilitering voor de brede taakuitvoering te versterken. Het panel constateert dat er vanuit het management en binnen de teams toenemende aandacht is voor onderlinge afstemming, taakverdeling en werkdrukverlichting. Het panel adviseert daarbij om te komen tot duidelijke prioritering om de BAB-opleiding zelf goed op de kaart te zetten binnen en buiten VHL. Dit vereist meer facilitering en investering. Met meer gerichte focus en menskracht kan de opleiding zich duidelijker presenteren en meer studenten werven. Het panel adviseert dit te ondersteunen met de werving van meer docenten met een bedrijfskundige achtergrond en recentere praktijkervaring passend bij de profilering van de opleiding.

Standaard 7 Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding beschikt op beide locaties over de benodigde faciliteiten voor de verzorging en uitvoering van het onderwijs en algemene taken en functies. De verbouwingen hebben sinds 2014 positief bijgedragen. Het gebruik van ict-middelen in het onderwijs is groeiende. Er is gerichte ondersteuning voor studenten van buiten de Europese Unie bij de start van hun studie. Studenten ervaren een veilige en prettige leeromgeving. De opleiding krijgt het advies om naar betrokkenen snel helderheid te scheppen over mogelijke gefaseerde verhuizing van locatie Velp naar locatie Leeuwarden.

Onderbouwing

Op beide locaties, Velp en Leeuwarden, beschikt de opleiding over voldoende faciliteiten voor de verzorging en uitvoering van het onderwijs: onderwijslokalen, praktijk- en werkruimten. Sinds 2014 zijn beide gebouwen gerenoveerd en zijn veel computerwerkplekken voor studenten gecreëerd voor individuele studie en voor groepswork, zoals het panel tijdens de rondleiding te Leeuwarden en een video-opname van locatie Velp, heeft gezien. De mediatheken hebben een rijke collectie, veel ondersteunende faciliteiten en ruime rustige studieafdelingen. Studenten kunnen in de computerlokalen en thuis werken met de belangrijkste en nieuwste softwarepakketten. Ook is een studio aanwezig voor het maken van kennisclips ter ondersteuning van de onderwijsbijeenkomsten. In Leeuwarden maken studenten ook gebruik van de foodhal, waar zij kennismaken met snij- en verpakkingsmachines.

Studenten ervaren een prettige en veilige leeromgeving. Positief is dat buitenlandse studenten te Velp en de studenten in Leeuwarden ondersteund worden bij het vinden van woonruimte en de eerste start in Nederland en in de studie. Met name in Velp is de Engelstalige informatievoorziening naar buitenlandse studenten duidelijk ingericht. Voor studenten met een (studie-/functie-)beperking zijn er speciale regelingen.

Studenten zijn in NSE 2016-2017 tevreden over de informatievoorziening en faciliteiten. De opleiding maakt gebruik van Blackboard/Moodlerooms voor informatie over modules/majors en minors. Roosters en wijzigingen worden bekend gemaakt via Webuntis. Studievoortgang staat geregistreerd in SIS (Studenten Informatie Systeem). De hogeschool is bezig met het uitrollen van het studentenvolg en –informatiesysteem OSIRIS.

Uit gesprekken constateert het panel dat de plannen voor gefaseerde verhuizing van het BAB programma van Velp naar Leeuwarden nog niet helder zijn en niet bij iedereen bekend. Het panel adviseert daar snel duidelijkheid in te scheppen en studenten en docenten via de officiële kanalen over in te lichten.

Standaard 8 Begeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De studiebegeleiding en informatievoorziening zijn in de basis op orde. Naast de formele lijnen, via SLB-docenten, is er ook veel informele contacten via onder andere het open-deurenbeleid bij docenten. De lijnen zijn kort, men kent elkaar en extra ondersteuning is snel te regelen.

Studenten lopen niet verloren en ervaren een warm bad. Het panel adviseert de formalisering van de SLB in Velp door te zetten en directer te borgen langs de competentieontwikkeling bij studenten, met behoud van de aanwezige meer informele systemen zoals het buddysysteem tussen jongere- en ouderejaars studenten, de eerstejaars startweek en de goede begeleiding van buitenlandse studenten. De informatievoorziening is een punt van aandacht waar op opleidingsniveau en op hogeschoolniveau aan wordt gewerkt.

Onderbouwing

Studieloopbaanbegeleiding

Het panel vindt de VHL-kaders voor de studie- en studieloopbaanbegeleiding (SLB) helder en toereikend. SLB is gericht op het begeleiden van studenten bij het (leren) studeren én bij de voorbereiding op hun loopbaan als professional. SLB is studentgericht en maatwerk. De begeleiding bestaat uit individuele gesprekken met studenten en uit groepsactiviteiten en vindt zowel reactief als proactief plaats. In de eerste twee jaren ligt het zwaartepunt op succesvol zelfstandig studeren, via individuele gesprekken en groepsbijeenkomsten. In de laatste twee jaren verschuift het zwaartepunt naar de ontwikkeling van een professionele houding en zicht op de beroepspraktijk in meer individuele gesprekken.

Er zijn vaste contactmomenten om zicht te houden op alle studenten (van instroom tot de overstap naar de arbeidsmarkt). Hierin worden o.a. studenten met (studie)problemen gesignaleerd en ondersteund (proactief). Daarnaast wordt er op verzoek van de student advies en begeleiding geboden (reactief). In de eerste tweeënhalf jaar kan de student 6 EC ontvangen voor SLB activiteiten, mits de student een positief resultaat haalt voor aanwezigheid, deelname en voor portfoliotoetsen. Naast de verplichte activiteiten kunnen studenten 56 uur naar keuze inrichten voor loopbaanoriëntatie, waaronder ook training in essentiële beroepsvaardigheden. Bij een studieachterstand van meer dan 30 EC wordt proactief begeleiding geboden. De taken en rollen binnen SLB zijn helder beschreven in de VHL-brede kaders. De SLB wordt gecoördineerd door de regierolhouder SLB, die regelmatig ervaringen deelt met andere SLB regierolhouders binnen VHL. Voor studenten met een functiebeperking worden specifieke op maattrajecten ingericht.

In de uitvoering van studieloopbaanbegeleiding (SLB) is er een verschil tussen Leeuwarden en Velp. Te Leeuwarden wordt de SLB uitgevoerd conform de uitgangspunten die VHL breed zijn

vastgelegd (mei 2014). Te Velp is nog een ontwikkelslag te gaande, zo blijkt uit het *Teamplan 2018-2019*. Ook in de NSE 2017 blijkt dat studenten te Leeuwarden positiever oordelen over de studiebegeleiding dan de studenten in Velp (scores 3,4L en 3,2 V). De SLB-ervaring vanuit Leeuwarden wordt uitgerold te Velp, met extra aandacht voor de begeleiding van de buitenlandse studenten. Te Velp is daartoe een SLB-coördinator aangesteld.

Het panel signaleert dat de SLB in de basis op orde is. Studenten zijn tevreden over de begeleiding en toegankelijkheid van SLB-docenten. In de kleine setting kent men elkaar en is er snel extra ondersteuning te regelen. Studenten lopen niet verloren en ervaren een warm bad. Het panel signaleert dat de aandacht voor de student in Velp meer geformaliseerd mag worden. Het panel pleit er voor dat de meer informele systemen daarin een goede plek kunnen krijgen. Daarbij moet men denken aan het aanwezige buddysysteem tussen jongere- en ouderejaars studenten, de eerstejaars startweek in Ameland met sociale vaardigheidstraining en de extra aandacht voor buitenlandse studenten. Wel kan de opleiding te Velp de SLB meer koppelen aan de competentieontwikkeling bij studenten.

Informatievoorziening

De informatievoorziening is een blijvend aandachtspunt voor het team, zo blijkt uit het teamplan en de scores in de NSE 2017 (3,1 Velp en 3,25 Leeuwarden). Aandachtspunten liggen bij duidelijkheid informatie de studievoortgang en het tijdig bekendmaken van resultaten en beoordelingen. Dat laatste is in het *Teamplan 2018-2019* benoemd als verbeterpunt. De informatievoorziening wordt hogeschoolbreed aangepakt met een overgang naar een nieuw Learning Management System: Moodlerooms. Voor studenten is al een overstap gemaakt naar een nieuw studentinformatiesysteem Osiris. De effecten daarvan zullen in de komende jaren moeten blijken.

Standaard 9 Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De kwaliteitszorg is bij de opleiding met name zichtbaar op het niveau van de module-evaluaties. De cyclus wordt doorlopen, maar nog niet overal wordt afgerond. Een proactieve houding onder docenten en studenten draagt bij aan de verbetercyclus en verbetering van het onderwijs is op moduleniveau zichtbaar. Er is breed draagvlak voor onderwijsverbetering. De opleiding krijgt het advies om de verbetercyclus meer op programmaniveau door te zetten om de 'som der delen' te monitoren en daar ook bijbehorende doelen en acties voor in het teamplan op te nemen en vooral ook te prioriteren.

Onderbouwing

De opleiding werkt met het hogeschoolbrede *Kwaliteitszorgplan 2018-2021* en het bijbehorende kwaliteitshandboek. In deze documenten zijn de doelen, werkwijzen, instrumenten, procedures en rollen helder beschreven. Centraal in het beleid staat de kwaliteitscultuur vanuit de passie en de professionaliteit van de medewerkers voor hun vak en de participatie van interne en externe stakeholders. De PDCA-cyclus helpt om gezamenlijk te reflecteren op de kwaliteit en deze te verbeteren. Hogeschoolbreed gelden een aantal kritische prestatie-indicatoren (kpi's) voor onderwijs, bijvoorbeeld NSE score $\geq 3,9$ voor algemene tevredenheid, uitval eerste jaar $\leq 25\%$, en studierendement $\geq 70\%$. Voor de organisatie geldt dat iedere opleiding moet functioneren als resultaatverantwoordelijk team met een teamplan. Verder zijn er kpi's voor tevredenheid in het MTO ($\geq 7,0$) en voor ziekteverzuim (≤ 4 procent). Metingen worden verkregen uit diverse interne en externe evaluaties, waaronder onderwijs-evaluaties, NSE, HBO-monitor, de Startmonitor, het Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) en de input vanuit het werkveld. De verantwoordelijkheid voor kwaliteitszorg is binnen beide teams belegd bij een regierolhouder kwaliteit. Deze wordt ondersteund door de functionaris kwaliteitszorg van de hogeschoolbrede afdeling Beleid.

Uit het teamplan blijkt dat er nog verbeterruimte is bij diverse kpi's, bijvoorbeeld de tevredenheid van studenten in NSE, het studierendement en het aandeel internationale studenten. Resultaten uit evaluaties worden in diverse gremia besproken en verbeterpunten staan vermeld in het teamplan en het jaarplan van het domein Animals & Business. Het panel ziet dat op module-niveau de verbetercyclus wordt gevolgd. Nieuwe curriculumonderdelen worden gericht geëvalueerd. De verbetercyclus wordt gevolgd en dat leidt tot zichtbare verbeteringen. Studenten geven aan dat zij zelf ook zeer actief zijn in studentpanels en input leveren aan de opleiding, via bijvoorbeeld een 'tips en tops'-formulier bij module-evaluaties. Uit een vergelijking met adviezen uit de vorige visitatie blijkt dat er gerichte verbeteringen worden doorgevoerd.

Het panel ziet dat de PDCA-cyclus met name op het niveau van de module-evaluaties wordt doorlopen, maar nog niet overal wordt afgerond. In de Onderwijs- en Examenregeling (OER) is een schema opgenomen voor de jaarlijkse visitatie van de modules. In de zelfevaluatie signaleert de opleiding zelf dat er een verbeteringslag nodig is in de kwaliteitsborging en benoemt daarbij met name de controle op het gebruik van beoordelingsformulieren, uniformering van de modulegidsen en een structureel overleg tussen modulecoördinatoren.

Het panel adviseert de kwaliteitszorg op een hoger niveau te brengen door het monitoren van het hele opleidingsprogramma en de opleidingsorganisatie. Het panel adviseert om meer nadrukkelijk het geheel van de BAB-onderwijsprogramma te monitoren en prioritering aan te brengen in de vele aandachtspunten in het teamplan.

Positief vindt het panel dat er draagvlak is binnen diverse gremia om actief deel te nemen. De lijnen met studenten zijn kort. Studenten kunnen direct na het volgen van (nieuwe) modules hun tips en tops doorgeven en nemen zitting in actieve studentpanels. Docenten en de regierolhouder kwaliteit geven opvolging aan de evaluatie-uitkomsten en bespreken deze ook met de opleidingscommissie en de curriculumcommissie.

Het panel signaleert dat de opleiding op moduleniveau actief is met haar verbetercyclus en daarbij goed gebruik maakt van een proactieve houding onder studenten.

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Ten aanzien van toetsing zijn er heldere kaders vanuit de hogeschool voor de inrichting van het toetsstelsel. Toetsbeleid en –richtlijnen zijn helder en verdienen verdere doorvertaling en aanscherping in het opleidingsstoetsplan. Verbeterpunten worden gesignaleerd door de examen- en de toetscommissie en zijn deels al opgepakt. Gesterkt vanuit hun BKE-scholing hebben docenten al versterking aangebracht in toetsmatrijzen, rubrics en de afstudeerbeoordeling. De opleiding krijgt het advies deze versterking door te zetten en de onderlinge afspraken, werkwijzen en doelstellingen concreter vast te leggen in het toetsplan. Uit bestudering van een doorsnede van het onderwijs- en toetsmateriaal concludeert het panel dat docenten een brede variatie aan toetsvormen hanteren die passen bij het beroeps- en praktijkgerichte karakter van het opleidingsprogramma. Het panel adviseert de onderlinge kalibratie door te zetten, met ook aandacht voor de uitvoering van beoordelingen en het geven en noteren van feedback aan de student. Het panel laat het feit dat de toetsing op competentieniveau in de basis in orde is, en ook al wordt verbeterd, doorwegen in haar besluit ten opzichte van de benodigde verduidelijking van kaders en beleid op opleidingsniveau. Het management is aan zet om daar meer invulling en prioriteiten aan te stellen.

Onderbouwing

Toetsbeleid en toetsstelsel

Op hogeschoolniveau zijn diverse kaders voor toetsbeleid en toetsing beschikbaar, zoals vastgelegd in het document *Toetsbeleid (2015)*. Hierin staan onder andere de visie op competentiegerichte toetsing, kaders, uitgangspunten, kwaliteitseisen, taken en verantwoordelijkheden rondom toetsing en beoordeling. Er zijn richtlijnen voor toets- en examencommissies en er zijn formats voor het opstellen van opleidingsstoetsplannen en toetsmatrijzen. De visie op toetsing bestaat uit een competentiegerichte insteek waarbij op basis van beroepssituaties en beroepsrollen relevante kennis, vaardigheden en houding worden ontwikkeld en getoetst. Hierbij wil de hogeschool tegemoetkomen aan verschillen tussen studenten, het samen leren stimuleren en feedback een belangrijke plaats geven.

Het valt het panel op dat het BAB-Toetsplan voornamelijk informatie geeft over de opbouw van de competentieset, de beheersingsniveaus en de leerdoelen per competentie en in welke modules deze aan de orde komen. Het panel mist informatie over de wijzen van toetsing, de passendheid bij de toetsvisie en de wijze waarop de kwaliteit van de toetsing wordt geborgd met aandacht voor de validiteit, de betrouwbaarheid en de transparantie van de toetsing. De opleiding stelt in het zelfevaluatie-rapport dat er slagen worden gemaakt om de toetskwaliteit te versterken. Gemeld wordt dat de examencommissie zicht heeft op de toetskwaliteit. Echter is niet helder hoe

dit vorm krijgt en waar gezamenlijke afspraken zijn vastgelegd. Het panel adviseert om de afspraken rond toetsing en toetsuitvoering centraal vast te leggen in het toetsplan, bijvoorbeeld hoe het vier-ogen-principe wordt toegepast bij het opstellen en bij het nakijken van de toetsen en wat de criteria zijn voor voldoende validiteit, betrouwbaarheid en transparantie.

Toetsvormen

Vanuit de OER, de moduleboeken, het toetsmateriaal en de gesprekken met docenten en studenten heeft het panel de indruk dat de opleiding een brede variatie aan schriftelijke en mondelinge toetsvormen hanteert, bijvoorbeeld open en meerkeuze toetsen, verslagen van projecten en verslagen, presentatie, beoordelingen van taal- en presentatievaardigheden, beoordelingen van geleverde beroepsproducten et cetera. Het panel vindt dit passend voor de beroeps- en praktijkgerichte opleiding. Bij de meeste modules zijn toetsmatrijzen beschikbaar, waarin de relatie met de competenties is weergegeven en waarin toetscriteria en weging staan beschreven. Er zijn vaak meer mogelijkheden om een bepaalde competentie aan te tonen. Docenten geven aan dat zij de toetsen construeren op basis van jarenlange ervaring en dat dat nu met de BKE-scholing wordt aangescherpt. Het panel is van mening dat studenten via gevarieerde toetsvormen gericht worden geëxamineerd. Buitenlandse studenten geven aan dat zij van tevoren voldoende informatie krijgen over de wijze van toetsing. Bij de meeste modules zijn ook proeftoetsen beschikbaar.

Beoordeling en feedback

De richtlijnen en werkwijzen voor de beoordeling en het geven van gerichte feedback zijn in voorgaande jaren aangescherpt. Studenten oordelen in de NSE 2017 positief over de toetsing (scores rond 3,6). Als verbeterpunten signaleert de toetscommissie: aanscherping van de criteria in toetsmatrijzen met name voor beroepsopdrachten, een betere vermelding van de cesuur, het volledig maken van alle toetsdossiers, de verdere invoering van rubrics en het beter vastleggen van feedback. Het panel onderschrijft deze punten en is van mening dat de docenten in de toetsing scherper in hun beoordeling moeten staan qua beoordelingscriteria en normering, bijvoorbeeld de tweedejaars vakken Accountancy en Financiering, waar vooral basale berekeningen worden gevraagd, analyse ontbreekt, passend voor niveau 2 en de cesuur soepel is. Het panel is er van overtuigd dat het docententeam de capaciteiten heeft om deze punten in de komende jaren door te zetten.

Ook bij de beoordeling van de stages en afstuderen geeft de opleiding aan dat men werkt aan verdere aanscherping van beoordelingsformulieren en de hantering en invulling van de formulieren. In voorgaande jaren waren formulieren niet altijd uniform gehanteerd en was de cesuur niet altijd helder. Het panel heeft het vernieuwde afstudeerformulier gecheckt bij een steekproef uit de laatste afstudeerlichting en signaleert dat het beoordelingsformulier verbeterd is. Wel kan men nog beter de wegingsfactoren en de omzetting van de totale puntentelling naar het eindcijfer vermelden. De wijze waarop docenten de scoringsrubrieken invullen verschilt nog. Het panel vindt het positief dat beoordelingsformulieren worden aangescherpt en adviseert daarbij onderlinge kalibratie tussen docenten in te zetten om meer uniformiteit te verkrijgen in de wijze waarop de formulieren worden ingevuld. Ook kan men meer ruimte voor gerichte feedback opnemen.

Uit gesprekken signaleert het panel dat de individuele beoordeling van studenten op module- en competentieniveau is gedekt. Bij iedere module is er een individuele toets en iedere student moet

zelf aantonen dat hij/zij de competenties heeft behaald. Bij groepsopdrachten ontvangen studenten veelal een groepscijfer.

Kwaliteitsborging

De versterking van de toetskwaliteit heeft de aandacht binnen de opleiding, gezien de versterking van het gebruik van toetsmatrijzen en de verbetering van de afstudeerbeoordeling. De toetscommissie en de examencommissie zijn in stelling gebracht en verrichten via vaste cycli controles uit. Daar komen gerichte verbeteringen uit voort. Het panel adviseert om de gezamenlijke uitgangspunten voor kwalitatief goede toetsen en toetsing beter vast te leggen in het toetsplan, opdat het gemeenschappelijke kader voor de toetsing op opleidingsniveau meer centraal komt te staan.

Positieve ontwikkeling is dat externen worden betrokken bij de beoordeling van eindwerken en dat de opleiding haar beoordelingen spiegelt aan de beoordelingen en het niveau van zusteropleidingen. Ook is er aandacht voor de toepassing van het vier-ogen-principe bij de beoordeling van het afstudeerverslag, -presentatie en –verdediging.

Positief is dat de toets- en examencommissie voor een deel dezelfde aandachtspunten signaleren als het panel, bijvoorbeeld bij de afstudeerwerken de benodigde versterking van de onderzoeksmethodologie, de theoretische onderbouwing en het trekken van de conclusies en de benodigde versterking van beoordelingsformulieren, aanscherping van beoordelingscriteria en cesuur en het gebruik van rubrics. Deels wordt dit al opgepakt door de opleiding en deels moet dit verder worden doorgezet. Gezien de voortgang die al is ingezet bij de toetsing en beoordeling van de afstudeerwerken, de BKE-scholing van docenten en de invoering van toetsmatrijzen bij de modules heeft het panel het vertrouwen dat de verbeterlagen worden doorgezet door het docententeam.

De borging van de 2+2-route voor studenten uit India en China krijgt voor een groot deel vorm doordat deze studenten meedraaien in onderwijsgroepen met de studenten uit de reguliere vierjarige studieroute en doordat zij bij alle modules, inclusief het afstuderen, aan dezelfde toetsingseisen moeten voldoen als de studenten uit de reguliere route.

Concluderend, ziet het panel dat er versterking van de toetsing en beoordeling plaats vindt en dat er voldoende controle is vanuit de toets- en via de examencommissie. In de toetskaders en in uitvoering van de beoordelingen zijn er veel verbeterpunten, die ook door deze commissie zijn gesignaleerd en deels al zijn opgepakt. Voor de vastlegging van de gezamenlijke uitgangspunten, werkwijzen en kaders en de onderlinge kalibratie bij de uitvoering van de beoordelingen en het geven van feedback vraagt het panel nog gerichte aandacht en verbetering.

Het panel geeft het advies om de opleidingscommissie centraal in te stellen voor de gehele opleiding; nu zijn er nog twee opleidingscommissies, één per locatie. Op die manier is er een centrale blik op de OER en andere regelingen en kan de opleidingscommissie ook een belangrijke rol spelen in de gewenste uniformering tussen beide locaties qua beleid en kaders, rekening houdend met de specifieke inkleuring per locatie.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Het panel concludeert dat de afgestudeerden de beoogde leerresultaten op het gewenste bachelorniveau behalen. De uitkomsten van afstudeerwerken zijn bruikbaar voor opdrachtgevers. De opleiding is gestart met een aanscherping van het afstudeeronderzoek. Dit is zichtbaar in de laatste lichting eindwerken waar de afstudeeropdrachten vooraf steviger zijn gekeurd op geschiktheid en studenten workshops onderzoeksmethodologie hebben gevolgd. Deze verbeterlijn is zichtbaar in de nieuwere werkstukken, die korter en bondiger zijn en steviger in de theoretische onderbouwing. Het panel moedigt aan deze verbeteringen verder door te zetten met gerichte kalibratie onder begeleidende en beoordelende docenten. Studenten zijn voor het werkveld waardevol en vinden snel een geschikte baan. In het werkveld zijn alumni waardevol als schakel naar nieuwe markten in het werkveld. De opleiding ontvangt het advies om alumni meer in te zetten bij de profilering en promotie van de opleiding.

Onderbouwing

Opzet afstudeerfase

Bij beide majors te Leeuwarden wordt het eindniveau behaald in het major vak Financieel Management (7 EC), in de projectstage (30 EC) en met de afstudeeropdracht (30 EC). Ook de minor kan bijdragen aan het behalen van de competenties 9 en 10 op eindniveau. Bij de majors te Velp worden de eindcompetenties ook behaald in de projectstage (14 EC) en de afstudeeropdracht (30 EC), gecombineerd met de majorvakken van het derde studiejaar (28 EC). In de majorvakken en de projectstage tonen studenten hun organisatie- en sectorspecifieke competenties. In het afstuderen staat een praktijkonderzoek in de context van een bedrijf/instelling centraal. In de reguliere vierjarige studieroutes zijn de minor en de projectstage uitwisselbaar in de planning. Voor de 2+2 routes geldt dat de studenten geen minor volgen en het eindniveau behalen met de majorvakken in het vierde studiejaar, een verkorte stage in het derde studiejaar en de afsluitende afstudeerthesis.

De opzet en procedures van de afstudeeropdracht zijn beschreven in de Nederlandstalige Algemene Handleiding Afstudeeropdracht BAB/ABA en in de Engelstalige Guide thesis ABA. Het panel vindt het opvallend dat de Engelstalige versie veel korter is dan de Nederlandstalige en adviseert de informatie van beide handleidingen met elkaar in balans te brengen.

Uit gesprekken en uit documentatie blijkt dat de opleiding in het studiejaar 2017-2018 heeft gewerkt aan een aanscherping van de afstudeerfase. Dit start met een scherpere keuring van het afstudeeronderwerp door de afstudeercoördinator. Bij goedkeuring volgen studenten een workshop 'proposal writing' en schrijven hun plan van aanpak/onderzoeksvorstel. Dit moet worden gekeurd door de begeleider en door een 'proposal committee' (gecombineerd voor Leeuwarden en Velp), waarbij de student gerichte feedback ontvangt middels 'tips en tops'. De student start met de uitvoering van het onderzoek en volgt een workshop 'afrondding van

onderzoek; data analyse en discussie' en schrijft het afstudeerverslag. Dat wordt, samen met de cijfers voor presentatie en werkprocessen, beoordeeld door de begeleider/examinator, een tweede onafhankelijke examinator, met input van een bedrijfsbegeleider. Het panel is positief over de ingezette versterkingslijn van het afstudeerproject en adviseert de nieuwe opzet en richtlijnen snel op te nemen in de afstudeerhandleidingen. Waar nodig krijgen buitenlandse studenten extra ondersteunende lessen en workshops in de afstudeerfase. Dat de workshops in vaste werkgroepen plaats vinden heeft een stimulerende werking. Studenten geven elkaar ook feedback, tips en tops.

Producten afgestudeerden

Het panel heeft een selectie van vijftien eindwerken opgevraagd uit de laatste twee afstudeercohorten. De selectie bevat een representatieve set afstudeerverslagen met beoordelingen, met een verdeling over alle majors en studieroutes naar rato van het aantal studenten en naar rato van de gegeven beoordelingen. Deze eindwerken komen nog voort uit de 'oude' afstudeeropzet. Om de ingezette versterking van de onderzoeksleerlijn en de afstudeerprocedures te checken heeft het panel in de zomer van 2018 nog vier eindwerken bekeken van de meest recente afstudeerders.

Het panel concludeert dat overall de eindwerken er blijk van geven dat afstudeerders de gewenste leerresultaten realiseren. Het niveau is passend voor een bacheloropleiding en de opdrachten zijn actueel en passend voor het vakgebied. De afstudeeropdrachten zijn zeer praktijkgericht en de uitkomsten zijn vaak bruikbaar in het werkveld. Werkveldbegeleiders oordelen positief. Studenten verzetten veel werk, waarbij het panel opmerkt dat aangestuurd kan worden op een bondiger rapportage met duidelijker verslaglegging van de onderzoeksmethodologie en de gehanteerde theoretische kaders. In de laatste lichting afstudeerwerken ziet het panel daar wel een verbetering in optreden, mede door de extra lessen en workshops onderzoeksvaardigheden die studenten konden volgen.

Van alle 19 afstudeerwerken vindt het panel dat één duo-eindwerk uit het oudere afstudeercohort 2015-2016 niet voldoet qua onderzoeksvraag, methodologie en theoretische onderbouwing. De vraagstelling was te breed en te holistisch om tot een goede inkadering, probleemstelling en onderzoeks aanpak te kunnen komen. In de latere lichtingen afstudeerwerken ziet het panel dat de opleiding werkt aan een verbetering met de versterking van de onderzoeksleerlijn. Het panel adviseert dit door te zetten en daarbij docenten/examinatoren onderling goed te laten kalibreren qua begeleiding in de startfase en bij de beoordeling (zie ook standaard 10). De opleiding geeft aan dat zij daar mee is gestart in het kader van de BKE-scholing van docenten. Er is meer aandacht voor conceptuele benadering en theoretische verantwoording. Daarnaast is er een commissie ingesteld met docenten vanuit beide locaties, waar de plannen van aanpak voor het afstuderen worden gekeurd voordat studenten mogen starten met hun afstudeeronderzoek. Dit is een duidelijk platform voor verdere intervisie tussen docenten. Het panel moedigt dit aan.

Functioneren afgestudeerden

Uit alumnionderzoek blijkt dat de pasafgestudeerden gewild zijn in het werkveld en snel een baan vinden: 32 procent vindt een baan bij het stage/afstudeerbedrijf en 70 procent heeft werk binnen een jaar na het afstuderen, meestal in loondienst. Negenenzeventig procent heeft een functie op hbo-niveau en 12 procent heeft werk op wo-niveau na een vervolgstudie of via opgedane werkervaring. Alumni werken in een breed werkveld als accountmanager, salesmanager, logistics

manager, marketing manager, strategist of bijvoorbeeld als productie specialist of als zelfstandig ondernemer. Zesentachtig procent van de alumni geeft de opleiding een oordeel 'goed' tot 'zeer goed' en 12 procent geeft de opleiding een 'voldoende'.

Het panel concludeert dat afgestudeerden prima hun weg vinden in het beoogde werkveld en daartoe de benodigde bagage hebben vanuit hun opleiding. Het panel adviseert de opleiding om meer gebruik te maken van de eigen afgestudeerden, enerzijds om de eigen positionering en visie scherper te stellen en anderzijds om naar studenten toe duidelijk te laten zien wat de baanmogelijkheden zijn na de studie.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoende
<i>Standaard 2 Oriëntatie</i>	Voldoende
<i>Standaard 3 Inhoud</i>	Voldoende
<i>Standaard 4 Leeromgeving</i>	Voldoende
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Voldoende
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Voldoende
<i>Standaard 7 Voorzieningen</i>	Voldoende
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Voldoende
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Voldoende
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoende
<i>Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoende

Het panel heeft bij Hogeschool Van Hall Larenstein een Bedrijfskunde en Agribusiness opleiding getroffen die studenten voldoende bagage meegeeft om te functioneren als bedrijfskundigen in de agrarische sector. De opleiding kan volgens het panel haar profilering en positionering verder aanscherpen en meer focus aanbrengen in de taakgebieden. Buiten de eigen opleiding heeft BAB ook veel taken binnen andere opleidingen en afdelingen. In het onderwijsprogramma en in de toetsing is de opleiding bezig met het doorvoeren van verbeteringen, onder andere de onderzoeksleerlijn en de werkwijzen bij toetsing. De opleiding krijgt het advies om deze lijnen vooral door te zetten en daarbij de afstemming tussen Velp en Leeuwarden aan te trekken. Werving van docenten met bedrijfskundige kennis en recente praktijkervaring kan dit verder ondersteunen. Daarbij zal er een wakend oog moeten zijn voor de werkdruk en de bemensing, in combinatie met duidelijke aansturing op prioriteiten vanuit het management.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor-opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness van Hogeschool Van Hall Larenstein als **voldoende**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee ter ondersteuning van de reeds ingezette onderwijsverbeteringen:

Algemeen

- Zet de verbeterlijnen door en zorg voor goede afstemming tussen beide locaties.
- Versterk de profilering van de opleiding met een focus op het eigen onderwijs en breng dat krachtig naar buiten voor het aantrekken van meer studenten.

Standaard 1

- Formuleer een meer gezamenlijk missie en visie, waarbij de 'couleur locale' van beide locaties tot hun recht komen. Het specifiek benoemen van eigen accenten (duurzaamheid in Leeuwarden en circulaire economie in Velp) kunnen de eigen profilering binnen het landelijke profiel versterken. De opleiding kan daarbij goed gebruik maken van de eigen alumni en werkveldcontacten om meer ingang te krijgen in aanpalende sectoren, zoals agrarische accountancy en voedingsmiddelenindustrie.
- Werk voor beide locaties vanuit de nieuwste set leerresultaten/eindkwalificaties opdat direct helder is dat studenten van beide locaties tot hetzelfde worden opgeleid. Het maakt ook de afstemming tussen beide locaties inzichtelijker en makkelijker.

Standaard 2

- Zet de versterking van de onderzoeksleerlijn door, met aandacht voor kort en bondig rapporteren. Zet het voornemen door om meer lectoren bij het onderwijs te betrekken

Standaard 5 en 6

- Met meer gerichte focus en menskracht kan de opleiding zich duidelijker presenteren en meer studenten werven. Het panel adviseert dit te ondersteunen met de werving van meer docenten met een bedrijfskundige achtergrond.
- Breng focus aan in het teamplan vanuit onderlinge reflectie en centrale aansturing vanuit het management. Maak de koers voor de opleiding helder, prioriteer en versterk de facilitering (mensen en middelen) voor de taakuitvoering. Werk aan de werving van meer docenten met een bedrijfskundige achtergrond en recente praktijkervaring.

Standaard 7

- Maak duidelijk naar alle betrokkenen wat de plannen en uitvoeringstermijn zijn betreffende de eventuele verhuizing van locatie Velp naar Leeuwarden.

Standaard 8

- Zet de formalisering van de studieloopbaanbegeleiding in Velp door en laat dit meer aansluiten op de competentieontwikkeling bij studenten.

Standaard 9

- Zet de kwaliteitsborgingscyclus meer door naar programmaniveau en maak een heldere connectie met de doelen en acties in het teamplan. Breng daarbij prioritering aan in de ambities en doelen.

Standaard 10 en 11

- Zet de versterking van de toetsing en de onderzoeksleerlijn vooral door en zorg voor regelmatige kalibratie tussen docenten, met aandacht voor de uitvoering van de beoordelingen, het noteren van feedback, hantering van de beoordelingsformulieren en de goedkeuring en beoordeling van de afstudeeropdrachten en –werkwijzen.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

8:15	Inloop en ontvangst	<ul style="list-style-type: none"> Vincent Pompe dagcoördinator
8:30	Pitch opleiding	<ul style="list-style-type: none"> Froukje Mosterman, Rien van der Velde <p>Aanwezig vanuit BAB</p> <ul style="list-style-type: none"> Marise Haesendonckx (RRH Team velp) Oene Schriemer (RRH Team Leeuwarden) Tjalling Huisman (directeur AB) Rien van der Velde (AISHE) Bas Bouma, 3e jaars
8:45	Rondleiding	<p><i>Studenten. Bas Bouma, Hristo Milchakov, Samira Hulst</i></p> <p>Onderwerpen in de rondleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> Mediatheek Studio: video impressie Velp Bedrijvenhal Food
9:30	Panel	Voorbereiding, bestudering stukken
11:00	Gesprek 1: Gesprek met studenten <i>Deze sessie is in het Engels, maar deelnemers mogen in het Nederlands reageren</i>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jantine Akkerman 4^e jaars Joris Koopman 3^e jaars Siebrand Veenstra 3^e jaars Minou Hegge 1^e jaars Hristo Milchakov 2e jaars (EN) Samira Hulst 1e jaars (EN) Bhounik Babaria; 2+2- IAT uit Baramati India; jaar 3
11:45	Overleg Panel	
12:00	Gesprek 2: onderwijsleeromgeving en kwaliteitszorg	<ul style="list-style-type: none"> Anneke Veldkamp (SLB) Rachel Polman (SLB) Fred Bomans (RHH Kwaliteit) Frea Smit (stageco) Josianne Coultier (stageco) Rik Eweg (lector)
12:45	Duurzame Lunch	
13:15	Gesprek 3: toetsing, afstuderen en eindniveau	<ul style="list-style-type: none"> Wim van Hezel. AO-co / RH Curriculum Jan Hania (Exco) Oene Schriemer (vz ToCo BKE) Marise Haesendonckx (2+2) Albertien Kijne (IAT, IHM) (RRH Curr) Jacob Duinstra (Toek ond)
14:00	Overleg Panel	
14:15	Gesprek 4: RHH Team en opleidingsdirecteur	<ul style="list-style-type: none"> Marise Haesendonckx (RRH Team velp) Oene Schriemer (RRH Team Leeuwarden) Tjalling Huisman (directeur AB)
14:45	Overleg Panel	
15:00	Gesprek 5 : Welkveld en Alumni <i>Deze sessie is in het Engels, maar deelnemers mogen in het Nederlands reageren</i>	<p>Alumni</p> <ul style="list-style-type: none"> Annelie van't Klooster (Royal Aware) Erik Meinsma (HZPC) Nikhil Bidwai; (FreshPride); Aashay Adinath Chavan (NMK Esbaco) <p>Werkveld</p> <ul style="list-style-type: none"> Shekila Ramautar (Sustainable business coach and Eco Fashion) Erik Meinsma (HZPC) Richard Dijkstra ()Forfarmers) Wiep Papenburg (Rabobank) Winanda Veenstra (aconavm) Hans Huibers (NMK Esbaco)
15:45	Overleg Panel	Verplaatsing naar andere ruimte B312
16:00	Ontwikkelgesprek aan discussietafels??	<ul style="list-style-type: none"> Rien van de Velde en Froukje Mosterman (leiding) Docenten en werkveld
16:30	Overleg Panel	Overleg in B109, terugkoppeling in B312
17:00	Terugkoppeling	allen
17:30	Sluiting borrel	allen

Gegevens gespreksdeelnemers BAB-VHL

<p>Pitch opleiding Froukje Mosterman</p>	<p>Drs. Froukje Mosterman Business development. Vakgebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MVO, HRM, SLB <p>Drs. Rien van der Velde, hoofddocent.</p> <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijs uitvoering: veranderkunde, HRM, Management & organisatie en ondernemerschap, duurzaamheid. Dit voornamelijk in het derde jaar. • Onderwijsontwikkeling: werkgroep toegepaste circulaire economie VHL en ontwikkeling Mooc, kennisdeling circular economy (surf-project), minor international sustainable Entrepreneurship en toegepaste circular economy <p>Projecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intern AISHE- 3 sterren coördinator; b. Ontwikkeling en coördinatie Green Entrepreneurship Center. B. Extern: opzet ondernemerschapcentrum met HAN en ARTEZ, participatie ondernemerschaps in project Veluwe-zoom gemeente Rheden, werkgroep ondernemerschap (studiestad Arnhem) en Orion ondernemerschaps project prov-Gelderland. Voorbereiding EFRO-project dierwelzijn/dairy & ondernemerschap. • Directie lid EBC*L Nederland. Commercieel scholingsinstituut (blended learning) voor bedrijfskunde en ondernemerschap. Voorzitter adviesraad EBC*L international Vienna. <p>Oud tweede kamerlid 2016/2017 met portefeuille EU-landbouwrapraad en commissielid circular economy/bio-technology.</p>
<p>Gesprek 1: studenten</p>	<p>Jantine Akkerman 4e jaars Joris Koopman 3e jaars Siebrand Veenstra 3e jaars Minou Hegge 1e jaars Hristo Milchakov 2e jaars International Agribusiness and Trade (EN) Samira Hulst 1e jaars International Business in Food & Flowers (EN) Bhounik Babaria; 2+2-student IAT uit Baramati India; jaar 3</p>
<p>Gesprek 2: onderwijsleeromgeving en kwaliteitszorg</p>	<p>Anneke Veldkamp: Docent Engels (0.6 BAB, 0.3 DM) en Studieloopbaanbegeleider BAB van jaar 1, 2 en 3. Modules: Docent Engels in diverse modules jaar 1</p> <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regierolhouder SLB; • Stagebegeleiding; • Studieloopbaanbegeleiding; • Coördinator Hogeschooltaal, • Secretaris OPCO <p>Rachel Polman BA (Hons) specialism English as a Second Language.</p> <p>Modules:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Purchase jaar 1, Entrepreneurship jaar 1, Entrepreneurship jaar 2 • Research Writing 3GATH, 3GATA, Research Proposal 3IHM + 4GATH • Study Mentoring <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Docent Engels • studieloopbaanbegeleider <p>Drs. Fred Bomans,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Economische vakken • Jaren 1 t/m 3 van BAB/IAT; thesis 4IAT • Regierolhouder Kwaliteit; Coördinator Sustainable Entrepreneurship <p>Drs Fréa Smit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Docent Communicatie en Managementvaardigheden in de module: Sector en Markt, Inkoop en Advisering (mc) en Organisatie en Financiën • Docent Managerial Skills IBMS M1 • Docent Culture in minor International Farming (food&dairy) • Coördinator Buitenlandse Bedrijfsstages (2e jaar) • Stagebegeleiding • Sollicitatietraining <p>Josianne Cloutier Msc</p> <ul style="list-style-type: none"> • Major coordinator International Horticulture and Marketing • Thesis coordinator • Project coordinator India 2+2 • Lecturer horticulture/post-harvest • Member of the Lectorat of Rik Eweg (Sustainable Agribusiness in Metropolitan Areas) <p>Dr. Ir. Rik Eweg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lector Sustainable Agribusiness in Metropolitan Areas • Leading Lector Animals and Business Applied Research Centre
<p>Gesprek 3: toetsing, afstuderen en eindniveau</p>	<p>Wim van Hezel, Economie en Bedrijfskunde</p> <p>Modules:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oriëntatie op opleiding en werkveld

	<ul style="list-style-type: none"> • Projectmanagement • Buitenlandse bedrijfsstage • Projectstage • Afstudeeropdrachten <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regierolhouder Curriculum • Regierolhouder Kwaliteit • Coördinator Projectstage • Coördinator Afstudeeropdrachten <p>Mr. Ir. Jan Hania: Nederlands recht met specialisatie ondernemingsrecht (RUG Groningen); Zoötechniek WUR (Wageningen) met bijvakken marktonderzoek en bedrijfseconomie</p> <p>Modules</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sector en Markt: onderdeel recht • Organisatie en Financiën: onderdeel financiën • Agrarisch ondernemerschap: begeleiding studenten bij groepsopdrachten • Begeleiding studenten bij buitenlandse bedrijfsstage • financieel management : module coördinator en docent meerdere onderdelen • Minor toekomstgericht ondernemen, coaching van studenten en onderdeel financiën <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter examencommissie BA,DV, IDM,MK,ML,TA • Lid examencommissie opleiding IBMS • Lid examencommissie masters HVHL • Lid kenniskring weidevogels • Lid kenniskring melkveehouderij • Lid kernteam ondernemerschap <p>Drs. Marise Haesendonckx ; wiskunde, statistiek, informatica</p> <p>Modules:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logistiek, supply chain management, business development ; jaar 1, jaar 3 en 4 • Begeleiding en feedback m.b.t. de daaraan gelieerde onderwijs projecten • Stage en thesis begeleider <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Team-, major-, afstudeer-, jaar 3 semester 1 en jaar 1 periode coördinator. <p>Drs. Oene Schriemer: Economische Wetenschappen</p> <p>Modules:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sector & Markt • Oriëntatie op opleiding en werkveld • Inkoop & Advisering • Logistiek & Kwaliteit • Marketing & Logistiek (coördinator) • Supply Chain Management (coördinator) • Minor Toekomstgericht ondernemen/Toegepaste bedrijfskunde • Minor International Business and Natural Resources <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regierolhouder Team • Secretaris examencommissie • Voorzitter toetscommissie • Toelatingscommissie • Opleidingscommissie • Curriculumcommissie • Stagebegeleiding • Afstudeerbegeleider <p>Albertien Kijne: Msc. Tropische Plantenteelt en MSc. Tuinbouwplantent Rurale Sociologie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regierolhouder curriculum team Velp • Specialisatie coördinator en mentor voor Master opleiding APCM-Horticulture Chains • Module coördinator voor een aantal APCM modules • Docent en afstudeerbegeleider voor zowel APCM als BAB Velp studenten • Projectleider voor verschillende projecten van het lectoraat Management of Forested Landscapes <p>Drs ing. Jacob Duinstra. Strategie en Verandermanagement en Ondernemerschap</p> <p>Vakgebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Financiën en Organisatie • Agrarisch Ondernemerschap en New Business models • Strategy and Change management en minor Toekomst Ondernemen • master IDCAM periode 1: module Business Development • IBMS: M9 Strategy and Change en M10 Business Plans <p>Projectleider Green Entrepreneur Centre</p>
--	--

<p>Gesprek 4: Personeel RRH Team en opleidingsdirecteur</p>	<p>Marise Haesendonckx (RRH Team velp) Oene Schriemer (RRH Team Leeuwarden) Ing. Tjalling Huisman Domeindirecteur Expertise:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intensieve veehouderij, ontwikkelingssamenwerking, projectleiderschap, voeding gezelschapsdieren en exoten, onderwijsontwikkeling, 6 jaar directie, 30 jaar docent in groen onderwijs. <p>Taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Directie domein. Participatie in diverse regionale en landelijke netwerken.
<p>Gesprek 5: Werkveld</p>	<p>Alumni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Annelie van't Klooster (Royal Aware) • Erik Meinsma (HZPC) • Nikhil Bidwai; (FreshPride); • Aashay Adinath Chavan (NMK Esbaco) <p>Werkveld</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shekila Ramautar (Sustainable business coach and Eco Fashion) • Erik Meinsma (HZPC) • Richard Dijkstra ()Forfarmers) • Wieb Papenburg (Rabobank) • Winanda Veenstra (acconavm) • Hans Huibers (NMK Esbaco)
<p>Ontwikkelgesprek</p>	<p>Thema's in drie ronde tafelgesprekken, waarbij panel opdeelde naar interesse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbetering instroom, hoe krijgen we samen met het werkveld meer studenten? • Innovatie: circulaire economie: hoe ver moet de opleiding BAB gaan? • Internationalisering: contacten met een land (India) verdiepen, of juist verbreden met andere landen?

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Verplichte documentatie:

- Zelfevaluatie Bedrijfskunde en Agribusiness, mei 2018
- Onderwijsmodulen Leeuwarden
- Leerlijnen BAB
- Overzicht personeel BAB
- OER BAB 2017-2018 en Eer-aba 2017-2018
- Toetsplannen en toetsmatrijzen
- Afstudeerprotocol Bachelor T&L jan 2018 en Guide thesis BAB
- Lijst van afstudeerders van de laatste twee studie jaren en de daaruit geselecteerd vijftien afstudeerdossiers
- Hogeschool VHL Kwaliteitszorgplannen 2017-2017 en 2018-2021
- Jaarverslag en notulen examencommissie en opleidingscommissie (ter inzage)
- Selecties van studiemateriaal en toetsmateriaal (ter inzage)

Door VHL aangeleverde extra aangeleverde opleidingsdocumentatie:

- Teamplan BAB 2018-2019
- NSE 2017 BAB totaal, Leeuwarden voltijd en Velp voltijd
- Rapportage AISHE ABA VHL, mei 2018
- Notulen opleidingscommissie, studentenadviescommissie en werkveldadviescommissie (ter inzage)
- Strategisch personeelsplan en I-prestatie afspraken docentkwaliteit
- Modulehandleidingen en toetsmateriaal
- Comparison of VHL IBFF with CAB Autonomous Agriculture 2+2 and with CAB BBM
- Manual placements 17-18

Hogeschool VHL:

Instellingsplan 2018-2021 en 2014-2017

Besturingsfilosofie en organisatie inrichting VHL 2014, met organogram

Inrichting van het onderwijs bij hogeschool Van Hall Larenstein, feb 2014

Onderwijsconcept en inrichting van het onderwijs bij Van Hall Larenstein, feb 2014

Studeren met een functiebeperking, mrt 2013

Passende extra voorzieningen voor studenten met persoonlijke omstandigheden 2017

Beleidsnotitie Studieloopbaanbegeleiding 2015-2016

Toelating bij Van Hall Larenstein 7-11-2016

Regeling VHL studiekeuzecheck DEF 15-16

Handreiking onderzoekend vermogen 181215

VHL Academy

Visie op dlwo

Hogeschool VHL Kwaliteitszorgplannen 2015-2017 en 2018-2021

Reglement opleidingscommissie Van Hall Larenstein wetswijziging bestuurskracht 2017

Reglement werkveldadviescommissie Hogeschool VHL vastgesteld door cvb 22062015

Format VHL toetsmatrijs

Toetsbeleid Van Hall Larenstein 2015

Format toetsplan

Handreiking toetscommissie

Inrichting examencommissie bij Hogeschool VHL 11-9-2015

VHL handreiking Afstudeerprotocol 28 mei 2015

Kadernotitie internationaliseringsbeleid 2014-2017